

Szükséges-e?

AGYALUNK A GYALUPADON

Hauch Tamás

Asztalosberkekben több esetben is vita tárgyát képezi a gyalupad kérdésköre. Nevezetesen: a XXI. században mennyire szükséges ez a lassan szimbolikus jelentéssel bíró tárgy? Aki ismer, az tudja, hogy számomra a gyalupad egy kicsit misztikus jelentést is hordoz. Számomra egy műhely elképzelhetetlen gyalupad jelenléte nélkül, pedig a korszerű gépek, munkapadok elterjedése kezdi kiszorítani őket. Márpedig a gyalupadokra ugyanúgy érvényes az, ami egy Fender Jazz Bass basszusgitárra. Nevezetesen: minél régebbi, annál jobb. Itt annyi a kiegészítés, hogy kicsit érezni is ezekben a padokban azt a régi szellemiséget, amit az előző mesterek napról napra „beléjük raktak”.

Ha a kor szellemét nézzük, egyértelműen nem lehet kijelenteni, hogy szükség van gyalupadra. Rengeteg megoldással lehet kiváltani, de igazából mindegyik kompromisszumokkal működik csak. Kifejtem bővebben – megjegyezve: természetesen ez egy abszolút szubjektív véleményt tükröz. Ha a faipart tekintem, illetve egy olyan műhelyt, ahol folyamatos termelés folyik, akkor a gyalupadok jelenléte maximum a hagyományok megőrzésében és a por felfogásában lesz a műhely ódon díszlete. (Én még emlékszem arra, amikor a SOFA keretműhelyében a siket szakmunkások gyalupadokon kettes simítóval dolgozták vissza a hajófaltokat.)

Persze, némi szentimentalizmussal színezett hétvégi csapatépítő dzsemborik rusztikus kellékei közt is központi szerepet kaphat egy kifakult Samantha Fox toplessnaptár vagy egy Sokol rádióból recseggve szóló Neoton-sláger mellett...

Viszont egy asztalosműhelyben, ahol akár tanulók is megfordulnak, vagy hagyományos fakötésekkel, tömőrfával dolgoznak, ott egyértelműen szükség van rá – és nem díszletként, hanem funkcionálisan. A gyalupad egy speciális munkaeszköz, amit évszázadok alatt tökéletesítettek a mesterek. Az

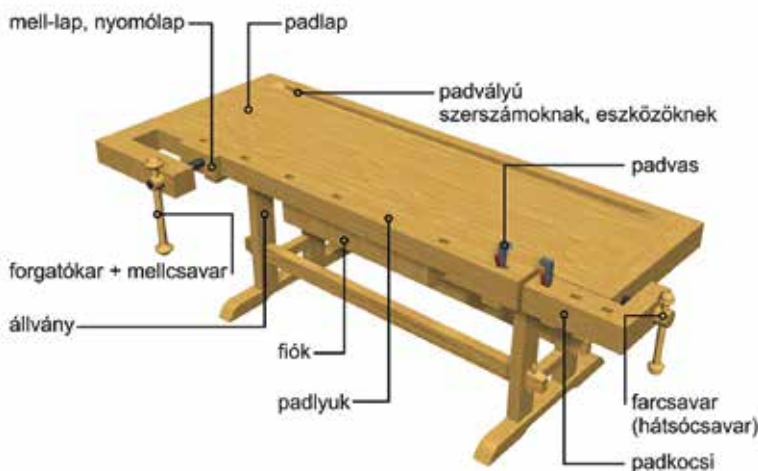

Viseltes, de jó állapotban lévő gyalupad

anyagfelhasználás és a műszaki megoldások tekintetében, a tömegtermelést megelőzően szinte nem is volt két egyforma. Ránézésre igen, de méretben és abban a bizonyos „spingliben” biztos, hogy nem. (A spingli a gyalupad ujjlenyomata – fejkialakításban, menetprofilban és menetemelkedésben nagy volt a szórás.) A csavarorsók elkészítése a mai napig az egyik legnagyobb visszatartó erő a gyalupadok készítésénél, ha esetleg házilag szeretnénk

egy gyalupadot elkészíteni. Az orsó és az anya kimunkálása, annak anyagválasztása sem egyszerű feladat. Ezt főleg bognárok készítették, de természetesen jó ideje készülnek gépekkel a gyalupadok ezen meghatározó elemei.

Fontos azt is megemlíteni, hogy a gyalupad nem satupad – és a satunak látszó részei nem satuk. Nem annak tervezték, hanem anyagbefogásra. Mondhatnánk, hogy satu is, de a padkocsi szerkezetéből adódóan nem alkalmas a befogott alapanyag rángatására, 5/4"-os acélcsővekre való menetvágásra. A gyalupad két fő részre szedhető és az adott munkaterületre volt szállítható. Volt. Ma már ritka az az asztalos, aki kastélyról kastélyra jár és ott huzamosabb ideig dolgozik – ehhez a klasszikus gyalupadra lenne szüksége. Helyette a mobilabb, könnyebb munkaasztalok terjedtek el és ennek érthető okai vannak. Az egyik a súly, a másik a specializálódott felhasználás. Ha mégis odáig „fajul” a helyzet, hogy gyalupad beszerzésére szánjuk

Klasszikus német típusú gyalupad, kicsit modern megközelítésben

„Csecse” kis túlfunkcionált gyalupad, ami nem éppen használható...

el magunkat, akkor nem mindegy, milyen ez a „bútor”.

Jelenleg 3–5 féle konstrukció található a piacon. Az egyik a hagyományos „faspinglis” padkocsis német típusú gyalupad. Nekem ez az egyik kedvencem. Használtan, állapottól függően 20–100 ezer forintért vásárolhatók. Ellenőrizni kell a spinglik állapotát, járását, a padvasak meglétét és a padkocsi „lógását” is. Padvasat mellesleg nehéz beszerezni, pedig nélkülük a gyalupad félkarú óriás.

oszlása sem lesz egyenletes. Még a befogott anyag is sérül.

HIBRID GYALUPADOK

A harmadik a vegyes felvágott, ahol van padkocsi és van francia mellcsavar. Félig jó, de egészében használhatatlan. Viszont ha a mellcsavar egy szinkronizált kétorsós konstrukció, akkor minden rendben van. A lényeg, hogy minden ilyen megoldást tesztelni kell. Lehet nagyon jó és lehet rendkívül rossz is.

Fontos azt is megemlíteni, hogy a gyalupad nem satupad – és a satunak látszó részei nem satuk. Nem annak tervezték, hanem anyagrögzítésre.

A másik a francia mellcsavaros konstrukció, amit én hanyagolnék. Az ilyen típusú, ma beszerezhető padok spinglije itt fémorsók, s pár erőteljesebb meghúzást követően többnyire törnek a befogatás, mert alapvető mechanikai problémákkal küzd a konstrukció. A nem koncentrált befogatásból eredően a szorító pofa elveszíti a párhuzamtartó képességét és a befogatás erőel-

A ROUBO

A negyedik is egy francia megoldás: az úgynevezett ROUBO gyalupad, ami a korszerű gyalupadok egyike. Igen, mivel a gyalupadok reneszánszukat élik. A konstrukció XVIII. századi tervekhez nyúl vissza!

„A Roubo stílusú gyalupad a francia asztalos és szerző, André Jacob

Roubo munkáján alapul. Guido Henn német bútorasztalos-mester készítette számára a prototípust. A modern, kitűnő minőségű kiegészítőket alkalmazó átdolgozást az amerikai Benchcrafted gyártó által kifejlesztett és gyártott szerelvények tették lehetővé.”

LEHET-E EZT MÉG FOKOZNI? TERMÉSZETESEN IGEN.

A Festoolnak az MFT asztala egy vérbeli munkapad. Cserébe nem mondható olcsónak, viszont az ék egyszerű furatok és a hozzájuk kifejlesztett rögzítőelemek elég jó lehetőséget kínálnak a mai szerkezetek kiegészítővel történő megmunkálására.

Tudomásul kell vennünk, hogy a ropánt, a lefalcolt duplagyalu, vagy a keretes fűrészek kora leáldozóban (legalábbis asztalos szinten, de erről a kis keretes részben külön találunk egy eszmefuttatást). Ennek megfelelően korszerű, rendszerbe építhető megoldásokat kellett fejleszteniük a gyártóknak. Ilyen az MFT is. Sokoldalúan használható, műhelyben, helyszínen egyaránt.

ÉS A FEJLESZTÉSEKNEK NINCS VÉGE

Ha például készítünk egy ROUBO gyalupadot raszterbe helyezett furatokkal, s pár számunkra kitalált fejlesztéssel, egyből korszakokat ívelünk át. Igaz, a műhely egyik legfunkcionálisabb és legszebb munkapadját kapjuk. Ami az alapanyagok, a tervek, a kiegészítők és a munkaórák

A tanulók az asztalos alapképzés során itt tudják a kézi technológiákat elsajátítani. Mivel máshogy lehetetlen. Persze, hogy egy tanulónak mi szüksége van megtanulni fűrészelni, gyalulni, csapozni, arról megosztanak a vélemények. Sok esetben megkaptam azt, hogy teljes mértékben szükségtelen fecskéfarkú fogazást készíteni, vagy kézzel zecelni. Ha azt nézzük, hogy a mai asztalos vállalkozások zöme mennyi hagyományos fakötést és mennyi tömörfát használ, akkor igazából azt a fél évet ki is hagyhatnánk és küldhetnénk a srácokat az abrikterhez. Amúgy is minden asztalosműhelyben van minimum két CNC megmunkáló központ, egy táblafelosztó és egy teljes értékű élzáró, az egyéb szakmaspecifikus gépekről, eszközeikről már nem is szólva (remélhetőleg senki nem érti félre az iróniát). Ahhoz, hogy valaki asztalos legyen (ami eleve nem egy egyszerű műfaj), egy bizonyos útra kell lépnie. Ez az út lehet kátyús egyenes, görbe útvesztő, vagy dimbes-dombos. A lényeg a tapasztalás. Ahhoz, hogy valaki egy anizotróp anyagot megtudjon munkálni, kézzel kell tapasztalnia. Vagyis muszáj tapintani, látni, érezni, hallani. Milyen, ha életlen a

tekintetében sem lesz olcsó mulatság. Viszont megéri. Természetesen mérlegelni kell, hogy lesz-e helyünk, kitartásunk, türelmünk. Cserébe egy, a saját ízlésünknek, munkavégzési szokásainknak, ergonómiánk számára elkészített, a műhely központi elemét fogjuk megkapni.

A gyalupadok minden tekintetben a funkcionalitást és az univerzális felhasználhatóságot ötvözték. Ezt kellene valahol tovább örökíteni. És nagyon fontos lenne, hogy a szakmánk hagyományait is örökítsük. Ne csak az új, a trendi és a termelés oltárán feláldozott egyszerűséget nézzük, hanem azt az értékrendszert, ami valaha az asztalost kiemelte a többi mesterség közül. A gyalupad fontos eleme a tanonc-képzésben és az egyedi munkák kivitelezésében is. Sokunknál egyfajta tagadást látok. Minek?

Sokan talán már el is felejtik azt a bizonyos recsegő hangot, amikor a spinglivel rászorítunk a csapozni kívánt anyagra. Vagy amikor a padvályúból kell a makacsul ragaszkodó forgácsokat eltávolítani.

Vannak olyan műveletek, amiknél az anyagbefogás ezeknél a padoknál

alkalmazott befogatásokra vezethetők vissza. Nemegyszer hallottam ezt a mondatot: Országomat egy gyalupadért!

És tényleg. Aki megtanulta használni, kezelni, karbantartani, az nehezen mond le róla, még akkor is, ha csak a műhely sarkában álldogál és várja, hogy újra szolgáljon, és az alkotási folyamatba bekapcsolódva a fa újra éljen.

A gyalupad tapasztalataim alapján két fő területen kap szerepet. Az oktatásban és a hobbisták körében.

Egy standard ROUBO gyalupad

gyalu, a véső, hogyan viselkedik az anyag. Mi az, hogy sík, mi az, hogy derékszög, kiszakadás, fogásvétel... A gép arra jó, hogy gyorsabban lehet valamit elrontani, ha ezek a tapasztalások nincsenek meg. Normál helyzetben a gép egy könnyebbség, hogy pontosabb, gyorsabb munkafázisok legyenek elvégezhetőek. Ha

megszerezzük a természetes fával történő alaptermészetek mikéntjét, a gépi megmunkálás is könnyebben elsajátítható. Utána már jöhet a XXI. századi technológia.

A hobbisták tudását ma jellemzően a közösségi média befolyásolja. Látnak valami szépet, inspirálót, s mint szagot fogott kopó, haladnak a

cél felé. Ez egy más út. Magányos, de az út szélén vannak ilyen-olyan, jó vagy rossz segítők. Náluk hamar felmerül a gyalupad iránti igény. Szimbólum és praktikum a magyarázat. Már abban az időszakban vagyunk, amikor az autentikus asztalosságot a nem szakmabeli rajongók fogják tovább éltetni, örökíteni. Papír és bizonyítvány nélkül, de nagy tisztelettel és szeretettel. Sajnos sokszor alaptudás nélkül, de ez is megszerezhető és látom is a törekvést. Aztán majd innen lépnek tovább és készítenek megfelelő tudás birtokában asztalos szemszögből is elfogadott termékeket, kis csodákat. És ehhez ők is gyalupadon indulnak el. ■

Hibrid gyalupad, ami nagyon jó szolgálatot tehet. A mellcsavar a buktató.

Forrás:

maxapro.hu
guedo-outillage.fr
faiparigepek.com
i.pinimg.com